

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ: РОЛЯ В СЪВРЕМЕННАТА ДЕМОКРАЦИЯ И ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ¹

Доц. д-р Даниела Пастармаджиева, Катедра „Политически науки и национална сигурност“, Факултет по икономически и социални науки, ПУ „Паисий Хилендарски“, daniela.pastarmadzhieva@uni-plovdiv.bg

Резюме: Предизвикателствата пред демокрацията и гражданското участие, идентифицирани от изследователите през последните години, се допълват от все по-нарастващата роля на изкуствения интелект (ИИ) в политическата сфера. Не е съвсем ясно дали ИИ по-скоро ще утвърди демократични принципи и гражданите в политическия процес или ще създаде предпоставки за повече предизвикателства пред демократичните принципи на управление. Цел на настоящото изследване е да се установят аспекти, в които ИИ оказва или може да окаже влияние върху демокрацията и гражданското участие. Резултатите показват, че ИИ създава сериозен потенциал за повече съпричастност на гражданите, но и за контрол върху тяхното мнение и поведение, което представлява сериозна заплаха за свободата на мисълта.

Ключови думи: изкуствен интелект, гражданско участие, демокрация

ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A ROLE IN MODERN DEMOCRACY AND CIVIC PARTICIPATION

Assoc. Prof. Daniela Pastarmadzhieva, PhD, Department of Political Sciences and National Security, Faculty of Economy and Social Sciences, University of Plovdiv Paisii Hilendarski, daniela.pastarmadzhieva@uni-plovdiv.bg

Abstract: The challenges to democracy and civic participation identified by researchers in recent years are compounded by the ever-increasing role of artificial intelligence (AI) in the political sphere. It is not entirely clear whether AI will rather assert democratic principles and citizens in the political process or create conditions for more challenges to democratic principles of governance. The purpose of this study is to identify aspects in which AI has or can have an impact on democracy and civic participation. The results show that AI creates a serious potential for more civic participation, but also for control over their opinion and behavior, which poses a serious threat to freedom of thought

Keywords: artificial intelligence, civic participation, democracy

---

¹ Докладът е представен на кръгла маса, проведена на 22 май 2024 г., на тема: „ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ, СИГУРНОСТ И ДЕЗИНФОРМАЦИЯ - СЪВРЕМЕНИ ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА“, която се организира от Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград в рамките на научноизследователски проект № RP-C1/24 на тема: „Изкуствен интелект, сигурност и дезинформация - съвременни тенденции и предизвикателства“.

Въведение

Демократичната форма на управление на една държава създава най-благоприятна среда за нейните граждани да се развиват в обществото според своите собствени виждания в сравнение с други познати управленски модели. Тя дава възможности за самореализация на личността, които не съществуват при тоталитарните системи, авторитарните и военните режими, теократичното управление и различни техни вариации. Или с други думи свободата на личността може да се разгърне най-пълно само в условията на демократичната политическа система. Посочената особеност на демокрацията обаче я прави и уязвима, тъй като изисква постоянно търсене на баланс между свободата на личността и отговорността към обществото, между правата на личността и правата на другите, между личната свобода и сигурността на общността и др.

В последните десетилетия ролята на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) се трансформира от спомагателна в основна за множество аспекти от личния и професионалния живот. Политическата сфера не остава в страни от посочения процес. ИКТ са свързани с практически измерения на управлението на една държава, започвайки от осигуреността с хардуер, софтуер и свързаността на администрацията, стигайки до предоставянето на услуги за гражданите по електронен път. Използването на ИКТ обаче намира приложение и в политическата комуникация, политическия маркетинг, предизборните кампании, а дори и при провеждането на избори. Всичко това отговаря на изискванията на времето, в което живеем и понастоящем доста от изброените аспекти се приемат за даденост от обществото. Приложението на ИКТ в политическия живот крие и рискове, които биват адресирани в нормативната уредба на различни държави и Европейския съюз.

Развитието на ИКТ в последните години обаче постави изкуствения интелект (ИИ) в центъра на обществения дебат, включително по отношение на политиката. Станалият публично достойно дело с изборите за президент в САЩ през 2016 г. и участието на британската компания „Кеймбридж Аналитика“ (Cambridge Analytica)² привлякоха вниманието на всички ангажирани с политическия процес – политици, анализатори, учени, изследователи и граждани. Твърди се, че тогава посочената компания е повлияла върху колебаещите избиратели се в САЩ чрез т.нар. микротаргетиране през Facebook.

---

² Kleinman, Z. (2018) Cambridge Analytica: The story so far, BBC, <https://www.bbc.com/news/technology-43465968>.

От 2016 г. насам способите за влияние са се разширили и ИИ може да има още по-мощна роля в политическата среда.

В този смисъл **цел** на настоящото изследване е да се установят аспекти, в които ИИ оказва или може да окаже влияние върху демокрацията и гражданското участие. **Обект** на изследване са различни приложения на ИИ в сферата на политиката, а **предмет** е ефектът от тяхното прилагане. Основната **хипотеза** е, че в сферата на демокрацията и гражданското участие ИИ създава благоприятна среда за тяхното разширяване, но също така дава възможност за повече контрол върху гражданите и насочване на тяхното мнение. Изследователската цел е постигната посредством реализиране на кабинетно проучване, използване на емпирични данни и сравнителен анализ.

Демокрация и гражданско участие

Демократичните ценности и демокрацията като форма на управление представляват своеобразна цел за голяма част от държавите по света. Една от най-големите вълни на демократизация в съвременността несъмнено се случва след падането на Берлинската стена и трансформация на тоталитарните режими на изток от нея в демократични. Първоначалната еуфория на посочените процеси е обяснима, защото тя се свързва с усещането за лична свобода и перспективата за гражданите да имат повече влияние върху общественно-политическите процеси. И действително демократичните политически системи дават най-широк кръг от права и свободи на своите граждани, създават най-добри условия за частната инициатива и осигуряват обществено развитие с грижа за личността и общността.

В класическия труд на Робърт Дал „За демокрацията“ той извежда шестте институции, от които се нуждае истинското демократично управление, а именно „избрани чрез гласуване длъжностни лица“; „свободни честни и често провеждани избори“; „свобода на словото“; „алтернативни източници на информация“; „свобода на сдружаването“ и „граждански права за всички“³. Всяка една от изброените институции всъщност се отнася до гражданите и тяхното ефективно включване в политическия процес, защото демокрацията се крепи върху гражданското участие. Последното разбира се има различни измерения, но най-общо можем да ги категоризираме в две групи – при формиране на властта и при контрола върху нейното упражняване.

---

³ Дал, Р. *За демокрацията*. Обсидиан, 1999, ISBN 954-8240-72-6, с. 87.

Както обаче предупреждава Токвил деспотите нерядко също си служат с „националната воля“, за да аргументират своето поведение⁴. Посоченият парадокс е видим и понастоящем в редица общества, където под знамето на „демократичност“ се упражнява авторитарно управление. Т.е. участието на гражданите следва не просто да легитимира властта посредством нейния избор, но и да се разгърне в различни форми на контрол върху нея. Следва да се отбележи, че естествена реакция на всяка власт е да се съпротиви срещу опитите за контрол. Най-често противници на конституционно-плюралистичните демократични режими са традиционалистите, привилегированите в икономическо отношение, насилници, утописти и др.⁵ Различните категории, неприемащи гражданския контрол над властта възпрепятстват разгръщането на демократичната политическа система и нейното ефективно и ефикасно функциониране.

Демократичният ентузиазъм в началото на 90-те години на XX век обаче постепенно намалява, отстъпвайки място на алиенация на гражданите от политическите процеси. За разлика от Фукуяма⁶, който бърза да обяви крайната победа на либералната демокрация над останалите режими, други автори подхождат малко по-умерено и в известна степен критично. Дарендорф обръща внимание, че ако институционалната промяна и превръщането на икономиката в пазарна може да отнемат само няколко месеца или години, то трансформацията на социалната среда, необходима за стабилност, отнема десетилетия⁷. Още в онзи период Жан-Мари Гуно поставя дори по-глобален въпрос, а именно дали с разпадането на тоталитарните държави не се слага край на държавите-нации. А оттам според него следва да се зададе въпросът дали е възможна демокрацията без нации⁸. Размишленията на Гуно от онзи период в голяма степен можем да отнесем към днешните предизвикателства пред демократичното управление и гражданското участие, особено в контекста на глобализация, масова дигитализация и особено при нарастващата роля на изкуствения интелект.

Преди обаче да разгледаме същинската роля на изкуствения интелект, следва да имаме предвид, че и преди неговото навлизане в политическото, демократичната форма на управление започна да се огъва под тежестта на собствените си принципи. Въпреки очакванията, че ИКТ биха могли да разширят възможностите за гражданско участие и

---

⁴ Дьо Токвил, А. *За демокрацията в Америка*, ИК „Избор“, 1996. ISBN 954-8220-10-5, с. 85.

⁵ Арон, Р. *Демокрация и тоталитаризъм*. Издателство „Аррес“. 1993, ISBN с. 117.

⁶ Fukuyama, Fr. *The End of History?* – IN: *The National Interest*, 1989 no. 16, pp. 3–18. ISSN 0884-9382 (Print).

⁷ Дарендорф, Р. *Размисли върху революцията в Европа*. Център за изследване на демокрацията. 1992. ISBN 954-477-004-6.

⁸ Гуно, Ж-М. *Край на демокрацията*. ИК „Христо Ботев“. 1997, ISBN 954-445-476-4.

граждански контрол⁹, и реализираният научен и аналитичен принос в тази посока, през последните няколко години сме свидетели по-скоро на деструктивни за демокрацията процеси отколкото на нейната консолидация. Както отбелязват Иван Кръстев и Стивън Холмс либералната демокрация не само, че не успява да спечели окончателна победа, а напротив – „обществената вяра в демокрацията се топи, традиционните политически партии се разпадат или са изтласквани от аморфни политически движения и популисти със здрава ръка, което поставя под въпрос самото оцеляване на демокрацията“¹⁰.

В този усложнен за демокрацията контекст ИИ започва да заема все по-значими позиции в политическия процес.

Изкуственият интелект в политиката

Определението и разбирането за ИИ е дискуссионно и е обект на редица анализи, дори при формулирането на нормативни документи на ниво ЕС.¹¹ През 2019 г. Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) дефинира ИИ като „машинно базирана система, която може за даден набор от дефинирани от човека цели, да прави прогнози, препоръки или решения, влияещи върху реални или виртуални среди“.¹²

Въпреки че концепцията за изкуствен интелект датира от 50-те години на XX век, масовият интерес към нея е от няколко години. Посоченият интерес е провокиран от публичното пускане на ChatGPT, разработването и използването на автономни превозни средства, погрешно идентифициране на заподозрени от страна на полицията само въз основа на разпознаването на лицата им от изкуствен интелект и редица други фактори.¹³ Що се отнася до демократичното политическо управление може да изведем някои тревожни тенденции като информационните балони в социалните мрежи, изкривяване на личната комуникация, възможностите на правителствата да следят отблизо гражданите, както и да потушават несъгласието, когато е нужно, и др.¹⁴

---

⁹ Симова, О. *Демокрация на участието. Теоретични ракурси*. УИ „Паисий Хилендарски“. 2014. ISBN 978-954-423-981-7.

¹⁰ Кръстев, И. и Холмс, С. *Имитация и демокрация. Как Западът спечели Студената война, но загуби себе си*. Обсидиан. 2020. ISBN 978-954-769-505-4, с. 9.

¹¹ Ulicane, I. and Erkkilä, T. Politics and policy of Artificial Intelligence. IN: *Rev Policy Res*, 2023, 40: 612-625. <https://doi.org/10.1111/ropr.12574>.

¹² <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>.

¹³ Best, E., Robles, P. and Mallinson, D.J. The future of AI politics, policy, and business. IN: *Business and Politics*. 2024; 26(2):171-179. doi:10.1017/bap.2024.6.

¹⁴ Acemoglu, D. Harms of Ai. (September 2021). *NBER Working Paper No. w29247*, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3922521>.

Изследователите от сферата на политическите науки изразяват някои тревоги и по въпроса правителството да има власт над изкуствения интелект. Според тях това може да го превърне в изключително мощен инструмент за наблюдение. От друга страна обаче предоставянето на пазарен контрол върху ИИ може да позволи на определени компании да изместят правителствата като центрове на власт. В този смисъл ИИ има потенциала значително да увеличи силата на организациите или държавата, ако попадне в „погрешните“ ръце.¹⁵

Демократична среда

Както вече беше коментирано демокрацията се основава на участието на гражданите, а за да бъде то адекватно последните имат нужда от коректна информация. Алгоритмите на ИИ влияят на цифровата комуникационна среда и това се отразява на политическия дискурс чрез разпространяване на невярна или подвеждаща информация в обществената сфера, като може да се стигне до генериране на политически конфликти. Дават се пример как изкуственият интелект може да засегне международните закони за правата на човека, естеството на работата и работните места, като може да причини и безработица. Според някои изкуственият интелект дори влияе на това как автократиите и демокрациите се конкурират помежду си.¹⁶ Счита се, че ИИ може да послужи за подобряване на политическата ангажираност на гражданите. От една страна следва да се отбележи потенциалният принос за обучение на гражданите в принципите на демократичния начин на живот, независимо дали чрез придобиване на знания по политически въпрос или запознаване с позицията на даден политик. По отношение на политиците ИИ може да бъде полезен при обобщаването на коментарите на гражданите, направени по време на обществени консултации или получени по имейл. Обратната връзка може да бъде класифицирана според различни критерии, помагайки на политиците да разберат по-добре възгледите на гражданите, особено ако последва анализ на събраните данни от страна на човек.¹⁷ Следва да се има предвид предупреждението на експерти, че „все по-напредналите възможности и комерсиалното разпространение на системите за изкуствен интелект като ChatGPT, „умните ботове“ и пропагандата,

---

¹⁵ Chauhan, M. and Perera, I.M. Artificial Intelligence: Promises, Perils and Political Economy. *Sciences Po LIEPP Working Paper* n 160, 2024-02-15.

¹⁶ Jungherr, A. Artificial Intelligence and Democracy: A Conceptual Framework. IN: *Social Media + Society*, 2023, 9(3). <https://doi.org/10.1177/20563051231186353>.

¹⁷ Adam, M. & Hocquard, C. Artificial intelligence, democracy and elections, European Parliamentary Research Service. 2023, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751478](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751478).

заредена с изчисления, увеличават тяхната повсеместност, сложност и нарастващ потенциал за дълбоко въздействие върху демократичните процеси, включително информационното и комуникационното пространство“.¹⁸

Научното знание за политиката е част от общата среда на политическа компетентност и в тази връзка някои изследователи фокусират своите изследвания върху способностите на ИИ да интерпретира класически текстове от политическата теория.¹⁹ Но независимо дали се отнася за теорията или за практиката критичното мислене е ключово умение при използването на ИИ.²⁰ Всъщност в наши дни към хората има едно много високо изискване да бъдат критични и да отсяват огромното количество информация, с което биват заливани ежедневно. Една от причините за посоченото изискване е развитието на социалните мрежи, които предоставят възможности за прецизно, персонализирано, механизирано и често незабележимо въздействие. Оказва се, че държавите с авторитарно управление усвояват с бързи темпове използването на изкуствен интелект, големите масиви от данни и технологиите за наблюдение с цел вътрешен контрол, а понякога дори опитвайки се да подкопаят демократичните устои на други държави.²¹ Каси обобщава, че по отношение на използването на ИИ в политиката „се нуждаем от демократичен дебат и контрол върху целите на автоматизираните системи за вземане на решения“.²²

Политическа комуникация

Политическата комуникация е един от най-заплашените аспекти на демокрацията що се касае за използването на изкуствен интелект. Съществува риск от погрешно етикетиране на манипулирано съдържание като генерирано от ИИ. На практика напълно неверни твърдения могат да бъдат представяни като „съждение“ на ИИ. Може да се подкопае доверието в традиционни медии като се дискредитират доказателства, използвани от медиите чрез твърдения за използване на ИИ. Липсата на достатъчно

---

¹⁸ Forum on Information and Democracy. AI as a Public Good: Ensuring Democratic Control of AI in the Information Space, 2024. <https://informationdemocracy.org/wp-content/uploads/2024/03/ID-AI-as-a-Public-Good-Feb-2024.pdf>.

¹⁹ DeCanio, S.J. Can an AI learn political theory?. IN: *AI Perspect.* 2020. 2, 3. <https://doi.org/10.1186/s42467-020-00007-2>.

²⁰ Henrickson, L. Chapter 16: Artificial intelligence in politics, IN Coleman, S. & Sorensen, L. (eds). 2023. Handbook of Digital Politics, <https://doi.org/10.4337/9781800377585.00026>.

²¹ Körner, K. Digital politics August 22, 2019 AI, big data and the future of democracy, IN: Deutsche Bank Research. 2019 ISSN (Print) 1612-0272 / ISSN (Online): 1612-0280.

²² Kasy, M, The Political Economy of Ai: Towards Democratic Control of the Means of Prediction. 2024 IZA Discussion Paper No. 16948, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4811763> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4811763>.

познания може да направи невъзможно разграничаването между честната употреба на ИИ в кампаниите и използването му за дезинформация.²³

В контекста на политическата комуникация следва да бъде поставена и темата не само как се осъществява комуникацията, а и кой комуникира с гражданите. Преди няколко години имаше интересни случаи с политици, които всъщност са ИИ. Един от тези случаи е Алиса, дигитална рускиня, която се кандидатира за президент през 2018 г., и Сам от Нова Зеландия, първият виртуален политик в света, който протяга ръка към гласоподавателите чрез социалните медии и споделя мислите си относно изменението на климата, здравеопазването и образованието, наред с други теми.²⁴

Като цяло при политическата комуникация като рискове могат да бъдат посочени манипулацията на избирателите, навлизане в личното пространство на гражданите и възможността за загуба на работни места. Възможните ползи са повишаване на гражданската ангажираност, по-ефикасни кампании, по-информирано взети политически решения.²⁵ В тази връзка изследователите от Demos изготвят списък с препоръки към политически партии, регулатори и законодатели, компании за ИИ, индустриални асоциации, компании, благотворителни организации и комуникационни агенции, специалисти по комуникации. Ще обърнем внимание на препоръките към партиите, които включват даване на добър пример като открито и ясно декларират как планират да използват ИИ по време на изборите. Така ще лидират процесите и ще зададат обществените норми относно използването на ИИ в избори, дори и да не успеят да предотвратят използването на фалшиво съдържание. Ако партиите не успяват да постигнат консенсус помежду си, те трябва да се въздържат от използване на дийп фейк и други подобни способности за дискредитиране на опонента си. Може би най-важната препоръка е в периода на кампаниите политическите играчи да демонстрират възможно най-високи стандарти на етично поведение и да се въздържат от преувеличаване на всяка информация, чиято достоверност не е проверена.²⁶

---

²³ Schwieter, C. & Gandhi, M. Political communication and media trust in the age of generative AI, Friedrich-Naumann-Stiftung, 2024. https://www.freiheit.org/sites/default/files/2024-03/a4_policy-paper_fimi-ai_en-3-1.pdf.

²⁴ Egleton, I.-P. E., Egleton, T.- W. E. and Sidiropoulos, S. Artificial Intelligence (AI) in Politics: Should Political AI be Controlled?. IN: International Journal of Innovative Science and Research Technology. 2020. Volume 5, Issue 2, <https://ssrn.com/abstract=3724567>.

²⁵ Božić, V. Artificial intelligence in politics. 2024, DOI: 10.13140/RG.2.2.22892.54400.

²⁶ Dawson, A. & Ball, J. Generating democracy. AI and the coming revolution in political communications., London: Demos. 2024, <https://demos.co.uk/research/generating-democracy-ai-and-the-coming-revolution-in-political-communications/>.

Изкуствен интелект и избори

Използването на ИИ по време на избори е своеобразно продължение на използването му при политическата комуникация. Позитивите и предизвикателствата показват редица сходства. Двете основни групи от недобросъвестно използване на ИИ по време на предизборна кампания могат да бъдат формулирани, както следва: 1) Създаване на неблагоприятна информационна среда и 2) Манипулиране. По време на предизборна кампания ИИ може да допринесе за формулиране на резюмета на политиките по достъпен за гражданите начин. Наред с посоченото ИИ може да помогне на гласоподавателите да придобият повече представа за кандидатите, както и да улесни комуникацията на гражданите с тях. ИИ би могъл да се използва, за да се компенсират диспропорциите в бюджетите на отделните партии.²⁷

Навлизайки в по-голяма конкретика можем да посочим четири практически измерения на приложението на ИИ при предизборни кампании – микротаргетиране, анализ на политики, набиране на средства, чатботове. ИИ може да се използва за анализиране на огромни количества данни за избирателите, като техните демографски данни, активност в социалните медии и история на гласуване, след което да се приложи микротаргетиране. Освен това ИИ може да се използва за анализиране на големи количества данни за идентифициране на тенденции и модели, които могат да спомогнат информираните политически решения. ИИ може да се използва за идентифициране на потенциални дарители и да се направи прогноза за размера на вероятните суми. Чатботовете от своя страна могат да се използват за отговаряне на въпроси от избиратели и предоставяне на информация за кандидати и политики.²⁸ На практика благодарение на ИИ с минимални усилия може да се постигне бърза реакция в рамките на кампанията при настъпили промени.²⁹ Освен реакция на позиции, изразени от избирателите в социалните мрежи, ИИ може да създава и персонализирани съобщения до фиксирани аудитории, което обаче е може да бъде както позитив, така и негатив в зависимост от разпространяваната информация.³⁰

---

²⁷ De Mesquita, E. B., Canes-Wrone, B., Hall, A. B., Lum, K., Martin, G. J. and Velez, Y. R. Preparing for Generative AI in the 2024 Election: Recommendations and Best Practices Based on Academic Research. 2024, Stanford Graduate School of Business and the University of Chicago Harris School of Public Policy, <https://www.gsb.stanford.edu/faculty-research/publications/preparing-generative-ai-2024-election-recommendations-best-practices>.

²⁸ Božić, V. Artificial intelligence in politics. 2024, DOI: 10.13140/RG.2.2.22892.54400.

²⁹ Muñoz, K. The Transformative Role of AI in Reshaping Electoral Politics, German Council on Foreign Relations, 2023, N4.

³⁰ Adam, M. & Hocquard, C. Artificial intelligence, democracy and elections, European Parliamentary Research Service. 2023, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751478](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751478).

Изкуствен интелект и публични политики

И по отношение на публичните политики ИИ има потенциала да ги трансформира в положителна посока, но и тук следва да се отчетат потенциалните рискове. В публичната сфера ИИ може да подобри вътрешни процеси; да подпомогне оперативното вземане на решения; да подпомогне изследванията и мониторинга; както и за пряко ангажиране или предоставяне на услуги на обществеността.³¹ Един такъв пример е град Торонто в Канада, в който през 2017 г. е въведен амбициозен план за използване на ИИ и инструменти, управлявани от данни за създаване на „умен град“. Инициативата има големи цели и в сътрудничество с дъщерно дружество на Google, Alphabet Inc, се очаква да подобри обществените услуги и да насърчи градското развитие. След три години оспорван обществен дебат обаче проектът е оставен без реализация.³²

В публичната сфера ИИ крие няколко основни риска. Първият е свързан с разделение, породено от използвания език. На следващо място е загубата на работни места в публичната администрация и по-специално длъжности, които могат да бъдат заменени с ИИ. Някои изследователи обръщат внимание върху ефективността при събирането на публичните вземания, която може да намалее ако се увеличи ролята на ИИ за сметка на човешкия фактор. И не на последно място стои рискът от усложняване на комуникацията между гражданите и държавата ако от името на последната отговаря ИИ.³³ По отношение на създаването на публични политики следва да се съблюдава и загубата на работни места не само в администрацията, а като цяло, т.е. има нужда от по-сериозна защита на правата на работещите. Следва да е се минимизира рискът от отклонения в алгоритмите и/или дискриминация на определени социални групи. Трябва да се съблюдава принципът за ясна отговорност, като се следи за коректно подаване на информацията. Киберсигурността е един от ключовите аспекти, които следва да попадат във фокуса на законотворците, когато става въпрос за изкуствен интелект. И не на

---

³¹ National Audit Office. Use of artificial intelligence in government. 2024, <https://www.nao.org.uk/reports/use-of-artificial-intelligence-in-government/>.

³² Margalit, Y. and Raviv, S. The Politics of Using AI in Policy Implementation: Evidence from a Field Experiment (September 15, 2023). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4573250> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4573250>.

³³ Peixoto, T. S., Canuto, O. and Jordan, L. AI and the Future of Government: Unexpected Effects and Critical Challenges, March 20, 2024, <https://www.policycenter.ma/publications/ai-and-future-government-unexpected-effects-and-critical-challenges>.

последно място да се обърне внимание на правата върху интелектуалната собственост и тяхното евентуално нарушаване от ИИ.³⁴

Заключение

Демократичната политическа система създава благоприятна среда за защита и развиване на гражданските права и свободи, но самата тя е зависима от множество фактори. Гражданското отчуждение, обективни глобални предизвикателства, а в последно време и изкуственият интелект поставят пред демократичните общества предизвикателството да съхранят ценностите³⁵ си и да не позволят на потенциалните рискове да се реализират. Прави впечатление, че понастоящем демокрациите страдат от сходни трудности, независимо дали става въпрос за старите утвърдени демокрации или по-новите такива, включително и на Балканите³⁶. Посоченото произтича от засилващата се роля на изкуствения интелект по отношение на политическото, която роля може да се обобщи в няколко основни (но не единствени) направления, а именно - общата демократична среда, политическата комуникация, изборите и публичните политики.

Действително изкуственият интелект може да развие гражданското общество и то в посока повече гражданска компетентност, може да даде информация на партиите за очакванията на техните избиратели, може да допринесе за повече креативност в кампаниите, може да направи публичните политики по-полезни за хората, но наред с посоченото изкуственият интелект крие и редица рискове. Те са свързани най-вече с рисковете от създаване на фалшиви новини с цел насочване мнение на определени групи хора (например чрез микротаргетиране във фейсбук). Генериране на фалшиви събития, фалшива информация, фалшиви биографии и т.н.

Изглежда несъмнено, че един ден нашият живот в голяма степен ще зависи от ИИ. Тази тенденция обаче вече е видима и е сред нас.³⁷ Посоченото извежда на преден план нуждата от регулация, но и поставя пред политиците предизвикателството да потърсят и намерят начини за предотвратяване на потенциалните рискове или най-малкото да минимизират потенциалните вреди от използването на ИИ. Следва да се отбележи, че

---

³⁴ Bhatnagar, A. and Gajjar, D. Policy implications of artificial intelligence (AI), UK Parliament Post, POSTnote 708. 2024.

³⁵ Благоева, Бл. *Ценности срещу интереси в политиката*. ИК-УНСС. 2022. ISBN 978-619-232-657-9.

³⁶ Станев, Ст. Балканите – етноси, религии, конфликти. Издателство „Макрос“. 2022. ISBN 978-954-561-558-0.

³⁷ Gürtler, P. AI is political – let’s use it to really transform society. Centre for European Policy Studies. 2024, <https://www.ceps.eu/ai-is-political-lets-use-it-to-really-transform-society/>.

използването на ИИ изисква определено ниво на образование и компетентност и това е базовото ниво, от което следва да се тръгне при реализиране на политики в тази посока.

Библиография:

1. Арон, Р. *Демокрация и тоталитаризъм*. Издателство „Аргес“. 1993, ISBN с. 117.
2. Благоева, Бл. *Ценности срещу интереси в политиката*. ИК-УНСС. 2022. ISBN 978-619-232-657-9.
3. Гуно, Ж-М. *Краят на демокрацията*. ИК „Христо Ботев“. 1997, ISBN 954-445-476-4.
4. Дал, Р. *За демокрацията*. Обсидиан, 1999, ISBN 954-8240-72-6, с. 87.
5. Дарендорф, Р. *Размисли върху революцията в Европа*. Център за изследване на демокрацията. 1992. ISBN 954-477-004-6.
6. Дьо Токвил, А. *За демокрацията в Америка*, ИК „Избор“, 1996. ISBN 954-8220-10-5, с. 85.
7. Кръстев, И. и Холмс, С. *Имитация и демокрация. Как Западът спечели Студената война, но загуби себе си*. Обсидиан. 2020. ISBN 978-954-769-505-4, с. 9.
8. Симова, О. *Демокрация на участието. Теоретични ракурси*. УИ „Паисий Хилендарски“. 2014. ISBN 978-954-423-981-7.
9. Acemoglu, D. *Harms of AI*. (September 2021). NBER Working Paper No. w29247, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3922521>.
10. Adam, M. & Hocquard, C. *Artificial intelligence, democracy and elections*, European Parliamentary Research Service. 2023, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751478](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751478).
11. Best, E., Robles, P. and Mallinson, D.J. The future of AI politics, policy, and business. IN: *Business and Politics*. 2024; 26(2):171-179. doi:10.1017/bap.2024.6.
12. Bhatnagar, A. and Gajjar, D. *Policy implications of artificial intelligence (AI)*, UK Parliament Post, POSTnote 708. 2024.
13. Božić, V. *Artificial intelligence in politics*. 2024, DOI: 10.13140/RG.2.2.22892.54400.
14. Chauhan, M. and Perera, I.M. Artificial Intelligence: Promises, Perils and Political Economy. IN: *Sciences Po LIEPP Working Paper* n 160, 2024-02-15.
15. Dawson, A. & Ball, J. *Generating democracy. AI and the coming revolution in political communications.*, London: Demos. 2024, <https://demos.co.uk/research/generating-democracy-ai-and-the-coming-revolution-in-political-communications/>.
16. De Mesquita, E. B., Canes-Wrone, B., Hall, A. B., Lum, K., Martin, G. J. and Velez, Y. R. *Preparing for Generative AI in the 2024 Election: Recommendations and Best Practices Based on Academic Research*. 2024, Stanford Graduate School of Business and the University of Chicago Harris School of Public Policy, <https://www.gsb.stanford.edu/faculty-research/publications/preparing-generative-ai-2024-election-recommendations-best-practices>.
17. DeCanio, S.J. Can an AI learn political theory?. IN: *AI Perspect*. 2020. 2, 3. <https://doi.org/10.1186/s42467-020-00007-2>.
18. Egleton, I.-P. E., Egleton, T.- W. E. and Sidiropoulos, S. Artificial Intelligence (AI) in Politics: Should Political AI be Controlled?. IN: *International Journal of Innovative Science and Research Technology*. 2020. Volume 5, Issue 2, <https://ssrn.com/abstract=3724567>.
19. Forum on Information and Democracy. *AI as a Public Good: Ensuring Democratic Control of AI in the Information Space*, 2024. <https://informationdemocracy.org/wp-content/uploads/2024/03/ID-AI-as-a-Public-Good-Feb-2024.pdf>.

20. Fukuyama, Fr. The End of History? – IN: *The National Interest*, 1989 no. 16, pp. 3–18. ISSN 0884-9382 (Print).
21. Gürtler, P. *AI is political – let's use it to really transform society*. Centre for European Policy Studies. 2024, <https://www.ceps.eu/ai-is-political-lets-use-it-to-really-transform-society/>.
22. Henrickson, L. *Chapter 16: Artificial intelligence in politics*, IN Coleman, S. & Sorensen, L. (eds). 2023. *Handbook of Digital Politics*, <https://doi.org/10.4337/9781800377585.00026>).
23. Jungherr, A. Artificial Intelligence and Democracy: A Conceptual Framework. IN: *Social Media + Society*, 2023, 9(3). <https://doi.org/10.1177/20563051231186353>).
24. Kasy, M, *The Political Economy of Ai: Towards Democratic Control of the Means of Prediction*. 2024 IZA Discussion Paper No. 16948, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4811763> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4811763>.
25. Kleinman, Z. *Cambridge Analytica: The story so far*. 2024 BBC, <https://www.bbc.com/news/technology-43465968>.
26. Körner, K. Digital politics August 22, 2019 AI, big data and the future of democracy, IN: *Deutsche Bank Research*. 2019 ISSN (Print) 1612-0272 / ISSN (Online): 1612-0280.
27. Margalit, Y. and Raviv, S. *The Politics of Using AI in Policy Implementation: Evidence from a Field Experiment* (September 15, 2023). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4573250> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4573250>.
28. Muñoz, K. *The Transformative Role of AI in Reshaping Electoral Politics*, German Council on Foreign Relations, 2023, N4.
29. National Audit Office. *Use of artificial intelligence in government*. 2024, <https://www.nao.org.uk/reports/use-of-artificial-intelligence-in-government/>.
30. Peixoto, T. S., Canuto, O. and Jordan, L. *AI and the Future of Government: Unexpected Effects and Critical Challenges*, March 20, 2024, <https://www.policycenter.ma/publications/ai-and-future-government-unexpected-effects-and-critical-challenges>.
31. Schwieter, C. & Gandhi, M. *Political communication and media trust in the age of generative AI*, Friedrich-Naumann-Stiftung, 2024. https://www.freiheit.org/sites/default/files/2024-03/a4_policy-paper_fimi-ai_en-3-1.pdf.
32. Ulnicane, I. and Erkkilä, T. Politics and policy of Artificial Intelligence. IN: *Rev Policy Res*, 2023, 40: 612-625. <https://doi.org/10.1111/ropr.12574>.
33. <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>.